

ΠΡΑΚΤΙΚΑ ΤΗΣ ΑΚΑΔΗΜΙΑΣ ΑΘΗΝΩΝ

ANNA NOAGIE

(COMTESSE MATHIEU DE NOAILLES)*

ΥΠΟ ΚΩΣΤΗ ΠΑΛΑΜΑ

Εἰς μίαν ἀπὸ τὰς ἰδιαίτερας συνεδρίας τῆς Ἀκαδημίας, 17 Μαρτίου τοῦ ἔτους τούτου, μεταξὺ πολλῶν ὀνομάτων ἀλλοδαπῶν σοφῶν φημισμένων διὰ τὸ ἐπιστημονικὸν των «ἔργον» καὶ τὴν ἐπαφήν των πρὸς τὴν Ἑλλάδα, γενομένων δεκτῶν σύμφωνα μὲ τὸν κανονισμόν ὡς μελῶν, ἐπέρασε κ' ἐν ὄνομα; ἦτον ἐκεῖνο τῆς Ἄννας Νοάγιε, τῆς *Comtesse Mathieu de Noailles*, καθὼς ἀναφέρεται συνηθέστερον. Ἐκείνην τὴν στιγμήν δὲν θὰ ἦτο πολὺ εὐκόλον νὰ στοχασθῆ καεῖς, ἀκούων ἢ καὶ μὴ ἀκούων καθαρῶς προφερόμενον, ἀθόρυβα καὶ ἀσυζητητί, τὸ ὄνομα, ὅτι μεταξὺ τῶν ἐνδεδειγμένων ἐπιστημόνων τῆς ἐκλογῆς τῆς Ἀκαδημίας ὑπῆρχε προσωπικότης, ὑπερόχως ἐνδοξος, ὡς νὰ ἐκάθητο ἐπὶ θρόνον, ἢ ὡς νὰ ἦτο ἡ Νίκη τοῦ Παιωνίου χωρὶς τίποτε νὰ τῆς λείπη ἀπὸ τ' ἄγαλμά της. Καὶ καθεὶς θὰ ἠδύνατο τὴν εὐλογον καὶ κανονικῶς ἐπιβεβλημένην σιωπὴν τῶν συναδέλφων νὰ τὴν νοήσῃ καὶ ὡς δεῖγμα ἀνώτατον θαυμασμοῦ.

Τὸ αἶσθημα ὑπεριάτου θαυμασμοῦ συνδεδεμένον μὲ τὴν συναίσθησιν βαθυτάτης θλίψεως, μ' ἐκνεύσε τὴν περασμένην ἐβδομάδα εἰς τὰς 2 τοῦ Μαΐου, εἰς τὴν ἀγγελίαν τοῦ θανάτου τῆς Ἄννας Νοάγιε. Καὶ εἰς ὅσους τὸ ἐπρόσμεναν τὸ τέλος της καὶ εἰς ὅσους δὲν τὸ ὑπώπτευν ὁ θάνατός της ἔκαμνε τὴν ἐντύπωσιν καταστροφῆς ἐξαφνικῆς. Ἡ Ἀκαδημία τῶν Ἀθηνῶν ἀσχέτως πρὸς πᾶσαν ἄλλην συντριβὴν αἰσθάνεται τὴν ἀνάγκην νὰ τιμήσῃ τὴν μνήμην της. Ὁ κληρὸς τοῦ μνημοσύνου ἔλαχεν εἰς ἐμέ. Ὁ λόγος μου διὰ τὴν Ἄνναν Νοάγιε, ἢ βραχύλογον σημεῖωμα ἢ διεξοδικωτέρα ἀνάλυσις, ἀδύνατον, θέλω δὲν θέλω, νὰ μὴ καταλήξῃ οὕτως ἢ ἄλλως, εἰς τὴν ἀποθέωσιν. Εἰς τὴν περίπτωσιν αὐτὴν δὲν πρόκειται νὰ ἐξαρθῆ ἡ μεγάλη ποιήτρια καὶ τοῦ καιροῦ της καὶ τῶν καιρῶν, ἀποκλειστικῶς. Εἶναι ἡ Μοῦσα ποῦ ἔζησε, νοῦς καὶ καρδιά της, μὲ τὴν Ἑλλάδα, τὴν ἐγνώρισε, τὴν ἐθαύμασε καὶ τὴν ἐλάτρευσε. Τὴν ἐξύμνησεν εἰς ᾧδὰς καὶ εἰς στροφάς ποῦ θὰ τὰς ἀνεγνώριζεν ὁ Πίνδαρος καὶ ἡ Σαπφὼ θὰ τὰς ἐχειροκρότει. Πρὸς τὴν ἀρχαίαν Ἑλλάδα ἔφερε τὴν ἱεροτελεσίαν της.

* Συνεδρία τῆς 11 Μαΐου 1933.

Πρὸς τὴν νέαν ἐξίσου τὴν προσήγγιζε συγκίνησις καὶ εὐλάβεια. Ἡ εἰκὼν τῆς Ἀργείας Τελεσίλλας, τῆς ἀρχαίας περιδόξου ποιητρίας, ὅπου τὴν εἶχον στήσει ἄγαλμα, μὲ τὰ βιβλία της καὶ μὲ τὸ κράνος της, εἰς τὸν ναόν, παράπλευρα τοῦ ἀγάλματος τῆς Ἀφροδίτης, τὴν ἐνθουμίζει παρ' ὅλας τὰς διαφοράς. Οἱ Ἀλκαῖοι τὴν ἐρωτεύονται καὶ οἱ Τυρταῖοι συνάδουν μὲ τὸ ἄσμά της. Ἡ Ἑλληνικὴ ψυχὴ διαρκῶς ἐπότιζε τὴν ἔμπνευσίν της. Ὅλων τῶν παλμῶν της καὶ τῶν ψαλμῶν της τὰ στοιχεῖα καὶ τὰ δυσθεώρητα καὶ τὰ δυσκολοσύλληπτα ἢ Ἄννα Νοάγιε τὰ ἔφρανε καὶ τὰ ἔβλεπε κατάματα, καθὼς κάποια μάτια ὑψώνονται ἀτενῶς πρὸς τὸν ἥλιον. Φοβερὸς τῆς ἦτον ὁ θάνατος καὶ γλυκνιάτη ἢ ζωὴ. Ἄλλ' ἔσπεκεν ὑψιμέτωπος ὡς ὑπερτέρα καὶ ἀπὸ τὴν ζωὴν καὶ ἀπὸ τὸν θάνατον. Ὀλίγας ἐβδομάδας πρὸ τοῦ τέλους της ἐτηλεφωνοῦσε πρὸς τὸν Παρισιὸν «Χρόνον»: «Ἀκοῦστε με· μιὰ ποῦ θὰ πεθάνῃ σᾶς μιλεῖ!» Καὶ ἀκόμη πρὸ τινων ἡμερῶν ἔκαμνε τὴν ἐσχάτην ὁμολογίαν καὶ τὴν σύστασίν της πρὸς φίλην της: «Νὰ εἰπῆτε πῶς ἀγάπησα τόσο τὴ Γαλλία, ὅλη τὴ Γαλλία». Καὶ ἀμέσως ἐπρόσθετε: «Ζευγάρωσα μέσα στὴν καρδιά μου τὴν Ἑλλάδα καὶ τὴ Γαλλία». *J'ai confondu dans mon cœur la Grèce et la France*. Ἡ ἀγάπη της πρὸς τὴν Ἑλλάδα δὲν ξεχωρίζει ἀπὸ τὴν ποιητικὴν δημιουργίαν της, εἶναι ἡ καθαρὰ της ποίησις, αὐτὴ: *sa pure poésie*. Ἐλεγε μὲ παράπονον πρὸ ὀλίγων ἐτῶν εἰς μίαν συνέντευξίν της «Ἦθελα κατ' ἀρχὰς νὰ πάω στὴν Ἑλλάδα. Εἶμαι ὑπερήφανη, τὸ γνωρίζετε, γιατί κατάγομαι ἀπὸ τὴν Κρήτη. Ὅμως ἡ ὑγεία μου ποτὲ δὲν μοῦ ἐπέτρεψε νὰ πραγματοποιήσω τῆς βαθύτερές μου εὐχές.

Δι' ὅσους θέλουν νὰ κατατοπίσουν μὲ κριτικὴν ἐνέργειαν καὶ νὰ χαρακτηρίσουν μὲ ἱστορικὴν ἀκρίβειαν, ἢ Ἄννα Νοάγιε δύναται νὰ κληθῆ ποιήτρια ρωμαντικὴ. Θὰ τὸ ἐπίστευε καὶ ἐκείνη. Αὐτοκράζεται στὸ στίχο της, περίφημο, τοῦ βιβλίου της τῶν «*Eblouissements*»

Romantique Pallas de la nuit étoilée.

Τῆς νύχτας τῆς ἀστέρινης ρωμαντικὴ Παλλάδα!

Ἀλλὰ ὁ τόπος αὐτὸς τοῦ ρωμαντισμοῦ, ὅσον καὶ ἂν εἶναι πλατὺς καὶ τετραγωνικός, γίνεται στενὸς εἰς τὴν ἐφαρμογὴν καὶ τὰ ἴδια σύνορά του τὸν περιορίζουν, ὅσον καὶ ἂν χρειάζονται εἰς τὴν κριτικὴν καὶ εἰς τὴν ἱστορίαν. Ἡ Νοάγιε θὰ ἠδύνατο, ἐπιγραμματικώτερον, ν' ἀποκληθῆ «κλασσικὴ τοῦ ρωμαντισμοῦ». Ἀλλ' ἀνήκει ἀκριβέστερον εἰς τοὺς ἀριστεῖς τῆς αἰωνίας ποιήσεως καὶ τῆς κλασσικῆς καὶ τῆς ρωμαντικῆς. Ἀμέσως εἰς τὴν πρώτην σελίδα τῶν τελευταίως ἐκδοθέντων ἀπομνημονευμάτων της, εἰς τὸ βιβλίον ποῦ ὀνομάζεται «*Le livre de ma vie*» ἀναφέρει τὸν νόμον εἰς τὸν ὁποῖον ὑπακούει ὁ ποιητής. Μᾶς λέγει: «Τοῦ ποιητοῦ τὸ προνόμιον εἶναι νὰ ζῆ ἢ πολλαπλοῦς, νὰ δύναται νὰ δεικνύῃ τὴν εἰλικρινῆ δαφίλειαν τοῦ πνεύματός του, νὰ μὴ μένη φυλακισμένος εἰς τίποτε. Ὅτι εἰς ἐκείνον παρίσταται διπλοῦν δὲν εἶναι ἀντί-

φασις, ἀλλὰ παρέκτασις λογικοῦ καὶ μεγέθυνσις σοφίας». Ἄλλ' ὅσον πολυσύνθετοι καὶ πολλαπλοῖ ἂν εἶναι εἰς τὴν λυρικότητά των οἱ ποιηταί, δὲν ἐμποδίζονται νὰ ἐξωτερικεύσουν κάποια πάθη των ὡς νὰ τοὺς εἶναι ἀφωσιωμένοι καὶ νὰ ζοῦν μ' ἐκεῖνα ἔμμοιοι. Θεμελιῶδες ὑπόδειγμα τοῦ ἔρωτος αὐτοῦ εὐρίσκεται εἰς τὸ βιβλίον «*Les forces éternelles*» καὶ τιλοφορεῖται «Οἱ ρωμαντικοὶ ποιηταί». Ἄς τὸ ἀναλύσωμεν εἰς τὰ κυριότερα σημεῖα καί, ὅσο μοῦ εἶναι δυνατόν, πισιότερα, καὶ στὸ στίχο της καὶ τὸ λόγο της μὲ τὴ γλῶσσα, ποῦ ἱερὴ μᾶς εἶναι τῶν ποιητῶν.

»Περισσότερο ἀπ' ὅλα ἀγάπησα τὴ γῆ τῶν Ἑλλήνων, μιὰ γῆ χωρὶς ἴσκιον, ἕνα πράσινο πεῦκο, ἕνα περιβόλι, τὸ γαλήνιον νερό, μιὰ βίλλα γιὰ τὸ ρεμβασμὸ στὴ Μυτιλήνη, τὴ φωτοστέφανη πνοὴ τῶν εὐωδιῶν ποῦ χύνεται ἀπὸ τὶς πορτοκαλιές.

»Περισσότερο ἀπ' ὅλα μακάρισα τὴ ματιὰ τῆς Ἀντιγόνης γυρισμένης πρὸς τὸν ἥλιον ποῦ τὸν φτάνει ἡ δέησή της. Ἡ καρδιά μου σὰν τὴ δική της ποῦ ἀντιστέκεται σὲ ὅσα φθινοπωρινά, θὰ ποθοῦσε νὰ πεθάνῃ μὲ τὸν ἔπαινον τῆς ἀγῆς.

»Τίποτε δὲ μ' ἀρέσει σὰν τὰ καλοκαίρια σου, κόσμε, ὧ οἱ μέρες οἱ σιλιπνὲς καὶ μακρὲς σὰν τὴν ἀσημένια τὴν ἀμμονδιά... Δὲν ἐγκωμίασα τίποτε τόσο ὅσο τοὺς στίχους σου, Θεόκριτε... Ἡ ψυχὴ μου μεθυσμένη ἀπὸ ἐλπίδα, πρὸς τ' ἀκρογαμία σας ἀρμένιζε, Πλάτων, Σοφοκλῆ, Αἰσχύλε, θεία τιμὴ τῶν Ἑλλήνων, διδάσκαλοι ἀγνοὶ καὶ καθαροί, μεγάλα ἀνέφελα πνεύματα, ζωντανὰ μάρμαρα ὀρθοστύλωτα, στὸ ἄνδρον καὶ στὸ ἥσυχον γαλάζιον σας στερέωμα.

»Πολὴν τὴν ἐστενοχώρησα τὴ μελαγχολικὴ καρδιά μου, ἀλλὰ οἱ μέρες πέρασαν, ἔζησα, ὑπέφερα, καὶ νὰ ποῦ μὲ τὸ κεφάλι μου ξεσκεπασμένο ἀπὸ τὴν τέφρα, σὰς εὐλογῶ, θεῖοι ποιηταί ρωμαντικοί.

»Δαμαρτῖνε, Ρουσσώ, Βύρων, Σατωμπριάν, ἐσεῖς, ὠτακουστὲς τῶν δασῶν, τῶν ἀστεριῶν, τῶν καταγίδων, μεγάλα φυλακισμένα πουλλιά, ποῦ χτυπᾶτε τὰ κεφάλια σας στὰ ἡλιοφώτιστα κάγκελα τῆς γλυκειᾶς Ἀνατολῆς, εὐλογημένοι νὰ εἴσαστε, μεγάλες καρδιές, μέσα στὴν περίσσια πλάνη τῆς ζωῆς, μεθυσμένοι λυπητερὰ διάδοχοι τοῦ Θεοῦ Πανός, ποῦ μὲ τὸν πυρετό της ἡ τιτανικὴ ψυχὴ σας ἀπλώνει κρεμῶντας ἕνα λαχταριστὸ κισσὸ στοὺς γυμνοὺς τοῦ κόσμου τοίχους!»

Ἡ κριτικὴ προσήλωσις εἰς τὴν παρατήρησιν τῆς ποιήσεως αὐτῆς μαρτυρεῖ τὴν ἀναγέννησιν τῆς ρωμαντικῆς τέχνης εἰς τὰς βαθυτέρας της πηγάς, τὴν γενναίαν ἀναβλάστησιν τῆς ποιήσεως τοῦ Δαμαρτίνου καὶ τοῦ Βίκτωρος Οὐγκὼ ὕστερον ἀπὸ μακροχρόνιον περίοδον προσπαθειῶν, αἵτινες ἀπομακρύνονται ἢ προσεγγίζονται σαλεύουσαι γύρω τοῦ παλαιότερου ἰδανικοῦ χωρὶς νὰ τὸ συλλαμβάνουν ἢ νὰ σταθοῦν ἀπέναντί του, ὡς ἐκεῖνο, κυρίαρχοι. Ἡ γνησία πρωτοτυπία ἔχει τὴν δύναμιν νὰ συλλάβῃ εἰς τὰς χεῖράς της τὸ παλαιὸν ἰδανικόν, ποῦ εἰς τοὺς ἀπειροτέρους παρίσταται ὅτι πιστῶς τὸ ὑπηρετεῖ, νὰ τὸ συλλάβῃ, καθὼς ὁ ὀμηρικὸς ἦρωσ τὸν πολύμορφον

καὶ τὸν πολύτροπον Πρωτέα. Ὁ ποιητὴς δὲν γεννᾷ. Ἀναγεννᾷ. Ἀλλὰ τίποτε, διὰ τὴν ζήσιν κ' ἐκεῖνο, δὲν ἐπιστρέφει ἀπαράλλακτον. «Ὅ,τι διακρίνομεν εἰς τὴν ποίησιν τῆς Νοάγιε», λέγει χαρακτηρίζων εἰς κριτικὸς παρατηρητὴς ὁ καθηγητὴς Δανιὴλ Μορνέ, »ἐνυπάρχει εἰς τὴν ποίησιν ταύτην κρᾶμα συχνὰ πρωτότυπον, ρωμαντικῆς ἐξάρσεως, καὶ ὁμοῦ γραφικοῦ ρεαλισμοῦ, καταπληκτικαὶ καὶ οὐσιαστικαὶ μεταβάσεις ἀπὸ τῆς ἐσωψύχου εἰκόνας εἰς τὰς πλέον ἀπλᾶς καὶ πλέον ταπεινὰς βλέψεις τῆς ἀγροτικῆς ζωῆς καὶ τῆς φύσεως». Ἄλλος θαυμαστής τῆς καὶ κριτῆς ὑπέροχος, ὁ Μωρίς Μπαρρές, τῆς γράφει ἀναφερόμενος εἰς τὰ περιβόλια πὸν ἀγαποῦσε τὰ τὰ πρωτοτραγουδιῇ ἢ Μοῦσά της: «Ὁ κῆπος πὸν προσβλέπεις, διὰ τοῦτο περισσότερον εὐωδιάζει καὶ λαμπρύνεται». Ὁμως παρετηρήθη ὅτι αἱ ἀπὸ τοὺς κήπους λ. χ. ἐμπνεύσεις τῆς διατηροῦν μολαταῦτα εἰς τὰ μύχια τῆς ρωμαντικῆς μέθης των. συχνὰ, τὴν νηφαλιότητα τοῦ κλασικισμοῦ. Ὁ τοιοῦτος σύνδεσμος ἐξευρίσκειται καθολικώτερος εἰς τὴν φύσιν τῆς ὅλης ποιήσεως τῆς Νοάγιε. Ἡ φνυσιολατρεία τῆς ὅσον καὶ ἂν φαίνεται ὅτι διατρίβει εἰς τοὺς τρόπους τῶν διδασκάλων τῆς, ἐν τούτοις διαφέρει. Ἡ φύσις δι' ἐκείνην εἶναι κατὰ ζωντανόν, πὸν τὸ συλλαμβάνει, τὸ γένεται, τὸ ψαύει, τὸ φιλεῖ, τὸ κυριεύει, κατὰ τὸν τρόπον πλουσίους εἰς ἀποχρώσεις πὸν τῆς ἀνήκουν, εἶναι περιουσία της. «Οἱ λίμνες, ψάλλει κάποιον, οἱ δρυμοί, οἱ καρπεροὶ κάμποι, πὸν πολλὴν συγκίνησαν τὰ μάτια μου, ἀπὸ τὴν ματιὰς τῶν ἀνθρώπων. Μὲ στήριξεν ἡ ὠμορφιὰ τοῦ κόσμου, καὶ τὴν μοσχοβολιὰς τῶν ὠρῶν τὴν κράτησα στὰ χέρια μου». Τὴν ἀναγνωρίζομεν ἀπὸ τὴν στάσιν αὐτῆς, καὶ τὴν κίνησιν, εἰς ὅλα τὰ ταξίδια της, ἀπὸ τὰ ὁποῖα περνᾷ καὶ λαχταρίζει ἀπὸ τὴν λατρείαν τὴν ὁποῖαν προσφέρει εἰς τὴν φύσιν καὶ εἰς τὸ πνεῦμα, εἰς τὴν ζωὴν καὶ εἰς τὸν θάνατον, εἰς τὸν ἔρωτα, εἰς τὴν τέχνην, εἰς τὸ πάθος, εἰς τὰ στοιχεῖα, εἰς τὰ κλίματα, εἰς τοὺς ἥρωας, εἰς τὸν πόλεμον, τὴν εἰρήνην, εἰς τὰ πρόσωπα πὸν τὴν ἐμπνέουν. «Τοὺς ἐσεβάσθην μάλιστα, καὶ δὲν ἔπαυσα τὰ τοὺς σέβομαι ὅσους τὴν ποίησιν καὶ τὸ πάθος τὰ βάζουν ἀπάνου ἀπὸ τὰ αἰσθητὰ ἀπάνου ἀπὸ τὴ γῆ. Εἴκοσι χρόνων ἤμουν, παιδούλα κοιτάζοντας μὲ ταπεινὴν ἀγάπην τὸν κόσμον πὸν συναρπάζει. Καὶ ὁμοῦ ὅμοια μὲ τοὺς στυλοὺς τῶν ναῶν, βαστοῦσα τὸ θεῖον χωρὶς τὴν αἰσθάνομαι πὸν βαρῦ». Καὶ ἄλλοι: «Ὅταν ὅλα φαίνονται γεράματα καὶ τέφρα, εἴμ' ἐκεῖνος πὸν λέγει: ὄχι, δὲν θὰ πεθάνῃς: Ὅ,τι ῥίχνει ὁ καιρὸς, τὸ χέρι μου ἔρχεται τὰ τὸ ξανασηκῶσθαι. Ὅσο μακρὸν κ' ἂν πάῃ ὁ θάνατος, πάω μακρύτερά του. «*Si loin que va la mort, je vais toujours plus loin*». «Ἐγὼ δὲ θὰ ζῶ πιά. Δὲ θὰ γνωρίζω τίποτε ἀπὸ τὴ γλύκα τῆς ζωῆς. Μὰ ὅσοι θὰ μὲ διαβάσουν στὸ βιβλίον μου, γνωρίζοντας τί ἦταν ἡ ψυχὴ μου καὶ πιά τὰ μάτια μου, θὰρθοῦνε πρὸς τὴν γελαστή καὶ ἀπὸ φῶς μεστή σκιά μου, μὲ τὴν καρδιὰ λαβωμένη ἀπὸ μαρᾶζωμα καὶ ἀπὸ ζήλεια: Γιατί θὰ εἶναι πὸν ζεστὸ τὸ χῶμα μου ἀπὸ τὴν ζωὴν τους. (*Car ma cendre sera plus chaude que leur vie*)».

Καὶ εἰς τὰ σκορπισμένα κομμάτια ἐμφανίζεται τὸ κύριον γνώρισμα τῆς ἀτομικῆς προσωπικότητος, τῆς πρωτοτυπίας. Ὅπου οἱ ἀδέξιοι φαντάζονται μίμησιν, εἶναι ἢ δημιουργία. Ὅστις δὲν διαβλέπει ἢ δὲν διαισθάνεται τὸν γόνιμον λυρισμόν, ἄς ἀρκεσθῆ εἰς ὅτι νομίζει εὐγλωττίαν ἢ ρητορικὴν. Ὁ κινδυνεύων νὰ πιστεῦσῃ τὸ παλλόμενον σῶμα τῆς τέχνης ὡς φόρεμα παλαιοῦ ἢ καὶ νέου συρμοῦ, ἄς ἀκούσῃ ἕνα κριτικόν, τὸν *Gaston Rageot*, πῶς ἀρχίζει μίαν του διάλεξιν διὰ τὴν Νοάγιε: «Υπάρχει μία λέξις εἰς τὴν γαλλικὴν γλῶσσαν ποῦ ἔχασε πολλὴν ἀπὸ τὸ νόημά της ἢ λέξις «*genie*» Μεγαλοφυΐα. Δύο τὴν ἐκφράζουν εἰς τὴν ἐποχὴν μας. Ὁ φιλόσοφος Μπέρξον καὶ ἡ ποιήτρια Νοάγιε. Ὁ Μπαρρὲς τῆς ἀφιερώνει τὸ «*Ταξίδι*» του εἰς τὴν Σπάρτην μὲ τοὺς λόγους τούτους: «Φεύγοντας ἀπὸ τὶς ἀκρογιαλιᾶς ποῦ ζήσαν ἢ Ἰφιγένεια καὶ ἢ Ἀντιγόνη, τί χαρὰ νὰ βρῶ στὸ πρόσωπο μιᾶς ζωντανῆς νέας γυναικας, τὶς χάριτες καὶ τὰ φῶτα τῆς Ἰωνίας: Κ' ἐσὼ κάποτε θὰ ἔζησες εἰς τὸ Ἐρεχθεῖον μὲ τὶς κληφύρες. Στὴν πομπὴ τῶν Παναθηναίων θὰ κρατοῦσες μὲ τὰ δύο σου χέρια τὸν πέπλο τῆς Ἀθηνᾶς. Ὅταν οἱ πολιτεῖς τῶν Ἀκροπόλεων ἔπαισαν νὰ φέρουν καρποὺς καὶ ἀπόμειναν οἱ στεῖροι θαλάσσιοι βράχοι, δὲ σὲ σκέπασαν τὰ ἐντάφια χρώματα ποῦ σκεπάσανε τὶς ταναγραῖες. Μᾶς ἤρθες ἀπὸ τὸ Δούναβη, καθὼς ὁ Ρουσᾶρ, καὶ ἀπὸ τὸ Βυζάντιο σὰν τὸν Ἀντρέα Σενιέ. Τί ὥραϊο βιβλίον θὰ μποροῦσε κανεὶς νὰ γράψῃ μὲ τὴν ἱστορία μιᾶς σταλαματιᾶς ἀπὸ ἑλληνικὸ αἷμα: Οἱ ἐνθύμησες, ἀνθρόμητες, ποῦ στηρίζουν τὸ πνεῦμα σου πῶς σὲ βοηθοῦν νὰ καταλάβῃς τὸ μυστήριον τῆς ἐμπνεύσεως». Τὸ βιβλίον, ποῦ ὄνειροπολοῦσε ὁ Μπαρρὲς, ἔγινε. Μὲ τοῦτο ἐπέρανε τὸ ἔργον της ἢ Νοάγιε. «*Le livre de ma vie*». Ὁ μουσικώτατος ἐπίλογος τοῦ μουσικοῦ της λόγου. Εἰς τὰς σελίδας αὐτὰς τῶν Ἀπομνημονευμάτων της μᾶς δίδονται χαριτωμένα τελειωτικαὶ πληροφοροῖαι διὰ τὰ γεγονότα τῶν αἰσθητικῶν καὶ ψυχολογικῶν γνωριμιῶν, συγκινήσεων ἢ ἐντυπώσεων ποῦ ἐποίκιλαν τὸν βίον της καὶ τὸ ἔργον της. Ἀρχίζουν μὲ ἀξιοσπουδάστους σελίδας διὰ τὸν Μέγαν Ναπολέοντα τὸ «θαῦμα» καθὼς τὸν ἀποκαλεῖ, «τοῦ γεννημένου εἰς τὴν Κορσικὴν νήσου τῆς Ἑλλάδος» καὶ καταλήγουν εἰς τὴν ἐπίσκεψιν τοῦ Φρειδερίκου Μιστρᾶλ, ἄλλου λυρικοῦ κατασκευαστοῦ θανμασμοῦ της. Ἡ Νοάγιε ἐγεννήθη στὴ Κωνσταντινούπολι τὸν Ἀπρίλιον τοῦ 1876. Πῶς παρουσιάζει τὴν Ἑλληνίδα μητέρα της! «Ἡ μητέρα μου ἦτο πολὺ ὥραία, δὲν ἔλαμπεν ὑπερβολικά, εἶχε τὴ λιτότητα ποῦ τὴν ἀπαιτεῖ τὸ ἑλληνικὸ περίγραμμα. Ἡ κατατομὴ της μαρτυροῦσε γιὰ τὴ φυσικὴ ἀρετὴ τῆς φυλῆς στὴν ὁποίαν ἀνήκε. Ἐμοιάζε, χωρὶς κανένα ἐλάττωμα, τῆς πασίχαρης Ἀφροδίτης τῶν Μουσείων τῆς Ἀθήνας, τῆς Φλωρεντίας, τῆς Σικελίας. Ἀλλὰ τὸ πρόσωπό της ἐξέφραζε γελαστή, ἀθῶα γαλήνη ποῦ ἔθελε, δὲν ἐσυγγένευε μὲ τὶς μαρμάρινες θεές, τὶς δολερὰ ἡδονόπαθες. Ἡ ὁμορφιὰ τῆς μητέρας μου καὶ τὸ μουσικὸ της ταλέντο ποῦ ἀκτινοβολοῦσε ἦταν ὁ θησαυρὸς καὶ τὸ ἀπαρασάλευτο Πιστεύω τῆς φιλίας μας.

“Όταν τέλος πάντων βιασμένη από τις γύρω της παρακλήσεις συγκατένευε να καθίση στο σκαμνί του πιάνου της, το κῦρος τῶν ἐνεργητικῶν καὶ φρεωτικῶν χειρῶν της ποὺ ἦτανε σὰν τρυγόνια, ξυπνοῦσε ἀπὸ τὸ κόκκαλο καὶ τὸν ἔβεγο τοὺς ὠραιότερους καὶ τοὺς βαθύτερους ἤχους. Ὁλόκληρη κατάγομαι ἀπὸ τὰ ξύλα τοῦ πιάνου της, μπορῶ νὰ πῶ. Πηγάζω, σὲ ὄλη μου τὴν ἀλήθεια, ἀπὸ τὴ μητέρα μου. Ἀπὸ τὴ στιγμή ποὺ μέσα σ’ ἓναν ὕπνο ἀκόμα κυριευμένον ἀπὸ τὴ μουσική, ἡ μητέρα μου τὴν ἄφησε γλυκὰ γλυκὰ τὴ ζωὴ, στὰ χεῖλη της ἔχοντας τὸ ὄνομα τοῦ Μπετόβεν, τοῦ Μοζάρ, τοῦ Σοπέν». Καὶ τόσο γίναν ἓνα μητέρα καὶ κόρη ποὺ κάποτε, μᾶς λέγει ἡ ποιήτρια, ἄκουσε τὸν ἴδιο της ἑαυτὸ νὰ λέη: «Εἶμαι πολὺ εὐτυχημένη γιατί ἡ μητέρα μου ἔγραφε κάποια ποιήματα ποὺ ἴσως δὲ θὰ χαθοῦν. Ἀληθινά, θὰ μποροῦσε κανεὶς νὰ ἰδεάσῃ τὴν ποίησιν τῆς θυγατρὸς»: Παλιγγενεσία τοῦ ἤχου μὲ τὸν στίχον. Τὸν πολλαπλὸ λυρισμὸ, ποὺ πηγὴ του ἡ Νοάγιε, δὲν τὸν παισιώνει τάχα τριπλὴ ἁρμονία, ἐκεῖνη ποὺ κρῦβεται πίσω ἀπὸ τὸ Σοπέν, τὸ Μοζάρ, τὸ Μπετόβεν;

Καὶ εἰς τὸν στίχον καὶ εἰς τὸ πεζόν, ἐκεῖ ποὺ γράφει καὶ ἐκεῖ ποὺ λέγει, ἔντονα καὶ ἀνεπιφύλακτα διακηρύττει τὴν πηγὴν της καὶ τὴν στάσιν της εἰς τὴν Ἑλλάδα. «Κόρη τῶν Ἑλλήνων, λέει, γεννήθηκα κάτω ἀπὸ τὸ ζῶδιο τοῦ γνόθι σαντόν. Ἔτσι ἔχω, πιὸ πολὺ ἀπὸ τοὺς ἄλλους ἴσως τὴ δύναμη νὰ παρακαλύω καὶ νὰ σταματῶ τὰ ἐλαττώματα ποὺ μέσα μου τὰ αἰσθάνομαι κ’ ἔχω περισσότερο κῦρος καὶ εἶμαι περισσότερο συγχωρημένη ποὺ ἀντικρῶζω μὲ πολλὴ ταπεινότητι τὰ προσόντα μου. Ἀνήκω ἀπὸ τὴ μητέρα μου σὲ χώρα, ὅπου ὁ Κρέων καὶ γιὰ κείνους ποὺ τὸν ἐλέγχουν ἴσα βαρύνει μὲ τὴν Ἀντιγόνη ποὺ εἶναι ὁ ἄγγελος τῆς φυλῆς μου. Μπορῶ λοιπὸν μ’ ὄλη τὴν ἐλευθερίαν νὰ ἐκτιμήσω σὲ ὅτι τοὺς εἶναι ὑπέροχον τὰ πνεύματα τὰ πλέον διαφορετικὰ καὶ κάποτε τὰ πλέον ἀντίθετα μὲ τὰ δικά μου».

Κί’ ἔτσι κάποια συμφορὰ στὴ ζωὴ της ἴσως ἀπὸ τὸ θάνατο φερόμενη, τὴν ἔκαμε προστρέχοντας μέσα στὴν πολυπλάνητην ἐδῶ κ’ ἐκεῖ ἐλευθερίαν της, νὰ παραμερῖσῃ τὴ βακχική της πολυθεΐα καὶ νὰ τονίσῃ δειλά, ὅμως παιθητικώτερα γιὰ τοῦτο, χριστιανικό, ὅσο κί’ ἂν τῆς εἶναι σπάνιο, τὸ τραγοῦδι της: Μᾶς λέει σὲ κάποιον της ποίημα: «Θεέ μου, δὲ γνωρίζω τίποτε· γνωρίζω πῶς πάσχω ἐκεῖθε ἀπὸ τὸ στήριγμα καὶ τὴ βοήθεια τῶν ἀνθρώπων. Κ’ ἀφοῦ ὅλα τὰ γεφύρια συντριμμένα στὴν ἄβυσσο πέφτουν, θὰ σὲ καλέσω, Θεέ, καὶ θὰ σοῦ τείνω τὸ χέρι. Τὰ φωτεινὰ κλίματα ἀπὸ τὰ ὁποῖα ἤρθανε οἱ πατέρες μας, δὲν μὲ προετοίμαζαν νὰ πλησιάσω πρὸς ἐσέ, ἀλλὰ εἶναι κανεὶς παιδί σου ἀπὸ τὴ στιγμή ποὺ ἀπελπίζεται καὶ εἶν’ ἔτοιμος νὰ λυγίσῃ ὁ νοῦς του...».

Ἀπὸ τὸ «Βιβλίον τῆς ζωῆς μου» μανθάνομεν ὅλα τὰ ὀνόματα τῶν ποιητῶν διδασκάλων ἀπὸ τὰ νέα χρόνια της ἕως τοὺς ὄριμους καιροὺς της. Ἀλλὰ τίποτε δὲν παραβάλλεται μὲ τὴν Οὐγκολατρείαν της. Λέγει: «Δύναται κανεὶς νὰ ἀγνοήσῃ,

να λησμονήσῃ, ν' ἀπαρηθῇ ὅ,τι ὀφείλει εἰς τὸν Βίκτωρα Οὐγκώ· εἶναι ἡ φυσικὴ ἀχαριστία ἐκείνων πὸν μέσα στὶς ἡμέρες τῆς ἀπορίας των τοὺς ἔθρεψε τὸ ψωμὶ τῶν θεῶν. Ὅσο γιὰ μένα, κάθε φορὰ πὸν διαβάζω τὸν Οὐγκώ τοῦ ὑποτάσσομαι ἀπολύτως. Εἶμαι παιδί του».

Κ' ἐδῶ θὰ ἦτον εὐκαιρία νὰ δειχθῇ στὴν ἐφαρμογὴ του ὁ λυρικός αὐτὸς θανμασμός μετὰ τὴν ἀνάγνωσιν τοῦ ποιήματος τῶν «*Eblouissements*» τοῦ ἐπιγραφομένου «*Stances à Victor Hugo*» Ἐλλὰ οὔτε ὁ καιρὸς μᾶς ἐπαρκεῖ καὶ εἶναι ἀπαραίτητος ἀνάγκη νὰ σταματήσωμεν εἰς ἀποσπασματικὴν παράθεσιν ἐνὸς ποιήματος ἀπὸ τὸ βιβλίον της «*Les forces éternelles*» πὸν φέρει τίτλον «*La Grèce, ma terre maternelle*» εἰς τὸ ποίημα τοῦτο, ἀφιερωμένον εἰς τὸν «Κύριον Βενιζέλον» παρελαύνει ἀποκαλυπτικὴ ὅλη ἡ φύσις τῆς Ἑλληνολατρίας. Τὸ ποίημα τόσον γενικὸν καὶ οὐσιαστικὸν δύναται νὰ θεωρηθῇ ὡς ἡ συνισταμένη, τρόπον τινά, τοῦ νοαγικῶν λυρισμοῦ. Δὲν ἐκφράζει, δὲν ὑπαινίσσεται τίποτε λεπτομερειακόν, ἢ προσωπικόν ἢ ἀνεκδοτικόν. Εἶναι εἰς τοῦτο ἀπνηθισμένα ἢ ποιήσις καὶ τὸ μεγαλεῖον τῆς Ἑλληνικῆς ψυχῆς, καθολικά, καὶ παρ' ὅλην τὴν προσωπικότητα τῆς ποιητρίας, ἀπόσωπα. Παρατηρεῖ ὁ Ταῖν εἰς τὴν «Φιλοσοφίαν του τῆς Τέχνης»: «Φανερόν πὸς οἱ Ἕλληνες οὔτοι τόσον ἐγκρατεῖς καὶ σαφεῖς εἰς τὸν πεζὸν λόγον, μεθοῦν, ἔξω ἀπὸ κάθε μέτρον, ἀπὸ τὴν ἔμπνευσιν καὶ ἀπὸ τὴν λυρικὴν μανίαν. Αὐτὰ τώρα παρίστανται ὡς ἀσύμμετροι ὑπερβολαὶ εἰς τὰ ἐξησθενημένα μας ὄργανα καὶ τὸν σκεπτικιστικὸν πολιτισμόν μας». Ἐλλὰ ἐξασθένεισι καὶ σκεπτικισμός, πρέπει νὰ προσθέσω, δὲν περιέχονται εἰς τὸ λεξικόν τοῦ κλασσικοῦ λυρισμοῦ. Ἡ Ἑλλὰς ἐνθυμίζει τὸν ἀθάνατον στίχον τοῦ Κήτης: «Ἡ ἀλήθεια, ὁμορφία· καὶ ἡ ὁμορφία εἶν' ἀλήθεια. Εἰς τὴν ποιήσιν τῆς Νοάγμης ἢ Ἑλληνολατρεία δὲν περιέχει τίποτε ἀποκλειστικὸν διὰ τοὺς ἀρχαίους ἢ διὰ τοὺς νεωτέρους. Εἶναι ἡ Ἑλλὰς ὅλη ἀδιαχώριστος καὶ ἀπαραβίαστος. Τὸ μόνον πὸν θὰ ἠδύνατο νὰ μᾶς ἐνθυμίση ὁ ὕμνος της «Ἑλλάδα, μητέρα μου γῆ» εἶναι ἡ περίφημη προσευχὴ ἐπὶ τῆς Ἀκροπόλεως τοῦ Ρενάν, ἃν ἠμποροῦσε νὰ μετρηθῇ ἀναλογία κάποια μεταξὺ τῆς μεθοδικῆς ἀρχαιογνωσίας τοῦ λυρικοῦ φιλοσόφου καὶ τοῦ ὀραματικοῦ κηρύγματος τῆς ποιητρίας.

Τὸν ὕμνον της ἀρχίζει ἡ ποιήτρια: «Κοιμήσου, μεγάλη κουρασμένη Αἴγυπτος, πὸν ἐρωτεύεσαι τοὺς τάφους. Τὸ θεϊκό σου γεράκι καὶ στὶς νέες του ἡμέρες τὸ λύγιζε ράθυμα τὸ φτερό του. Ἐσεῖς, περιστερία τῆς Κύπριδος, πάντα τραγουδάτε! Ὡ Ἑλλάδα, πρὸς ἐσένα φέρονται δρομαῖα τὰ λόγια μου, Γῆ τοῦ στοχασμοῦ καὶ τῆς αἰωνίας ἐμπνοῆς!

Ἐσὸν δὲν μπορεῖς πὸν πολὺ νὰ γεράσης, καθὼς δὲ γεροῦν οἱ πρωῖνοι ἀχνοὶ τῶν συγκρατητῶν Μαγιάπριλων, οἱ στάλες τῶν νερῶν ἀπὸ τὸ κουπί τοῦ Ὀδυσσεά, τὰ παιγνίδια τ' ἀρνάκια πὸν παίζουν κάτω ἀπὸ τὰ δένδρα.

» Παιδική χαρά τῆς εὐτυχίας, ὑπέριστα ὁρμή τῆς χάριτος, ἀρχὴ τῆς ἀλήθειας, τελείωμα τῆς ὁμορφιάς, ὄριμη γαλήνη πὺν δὲν κουράζεσαι καὶ μέσα στὸν τάφο. Γνώρισε νὰ νικήσης τὸν καιρὸ, ἀκόμα καὶ στὸ λήθαργό σου μεθοῦσε τοὺς ἀνθρώπους πὺν προβαίνουν νὰ σὲ κατοπιεύσουν, σὲ ὠνόμαζαν Λόγο, Δῆμο, Κόρη, Ὑγεία, καὶ σκύβανε τὰ γόνατά τους ἀπάνου στὰ πόδια σου! Ἐρεῖα πανηγυρικὴ ἢ δολερὴ χορεύτρια, πέθαινε μὲ τὸ θέλημα κάποιου μουσικοῦ ὄνειρου! ὦ λαὲ τῆς ζωῆς, λαὲ τῶν μουσείων, ἄκουσε τὸ θυγατρικὸ τραγοῦδι μου!

» Ἡ ἱστορία μιλοῦσε γιὰ σὲ μὲ φρενίτιδα, ὁ πλέον ὠραῖος Ἄγγλος, ὁ μέγας λυρωδός, τὸ εἶχε χαρὰ νὰ πεθάνη γιὰ σένα! Ἐφαινοσὺν γαλάζια σὰν τὸ λινάρι, κίτρινη σὰν τὸ κεχριμπάρι, ἓνας ταξειδευτὴς τ' ὁμολογοῦσε πὺς ποτὲ δὲν εἶδε νὰ πέφτῃ χιόνι στὸν Παρθενῶνα. Ὅταν ὁ περπατητὴς μέσα στὴν πολιτεία τῶν Ῥωμαίων ἀνάσαινε τὸν ἀέρα μὲ τὸ μοσκοβολιστό σου κάλεσμα στοχάζονταν τὸν Ἰακώβ, πὺν τοῦ ταιριάζανε τὴ Δεῖα καὶ πὺν μαράζωνε γιὰ τὴ Ραχήλ!

» Οἱ αἰῶνες ἔρχονται νὰ σὲ προσκινήσουν πρὸς τοὺς ἀσημένιους σου τοὺς κόλπους καὶ τοὺς ροδοκόκκινους βράχους σου· τὸ ἀστὲρι πὺν ὀδηγοῦσε πρὸς τὸν Ἰησοῦ τοὺς Μάγους γίνεται γιὰ σένα ἥλιος.

» Ὁ Γκαῖτε στὸν ἴσκιο τῶν βραδιῶν τῆς Βεῖμάρης, στὴν κατοικία του τὴν αὐστηρὰ στολισμένη μὲ τ' ἀρχαῖα γλυπτά, ὅταν ἄφηνε τὴν αἰωνιότητα νὰ τοῦ κλείσῃ τὰ μάτια, ὄνειροῦνταν τὴν ἀσπράδα σου πὺν γαλαζόφερε!

» Ὁ χιτῶνας σου μὲ τίς ὠραῖες του πτυχεὺς κατέβαινε ὡς τὰ πόδια σου, σὰν τὸ νερὸ τοῦ ποταμοῦ καὶ τὸ γάλα πὺν κυλιέται, καθὼς πηγαίνει ἢ αὐστηρὴ λογικὴ πὺν δὲ γέρνει παρὰ ἀπὸ τὸ πλάϊ τοῦ δηλωμένου.

Le cœur innombrable, L' Ombre des jours, les Eblouissements, Ἡ Ἀμέτρητη καρδιά, οἱ Σκιερὺς ἡμέρες, τὰ Θάμπη, οἱ Ζωντανοὶ καὶ οἱ Πεθαμμένοι, οἱ Αἰώνιες δυνάμεις, τὸ ποίημα τοῦ Ἐρωτος, ἢ Τιμὴ τοῦ νὰ πάσχεις, πὺν εἶναι οἱ τόμοι τῶν ποιημάτων της, τὸ κύριον ἔργον της, τέσσαρες τόμοι λυρικῶν μυθιστορημάτων, καὶ πλὴν αὐτῶν πλῆθος δοκιμίων καὶ προλόγων της, ἐκδόσεις ἐκλογῶν ποιημάτων της, καὶ τὸ «Βιβλίον τῆς ζωῆς μου», τὸ τελευταῖον της· ἀπὸ τὰ 1900 ἕως τὰ 1932, μέσα εἰς αὐτὰς τὰς σελίδας ἐκτυλίσσει τὸ ἔργον της, μεγάλα συναπταὶ τοιχογραφίαι εἰκόνων καὶ ρυθμῶν, τοῦ ὁποίου ὠχρά, ἀποσπασματικά, καὶ βιαστικά, ἰχνογραφήματα εἶχате τὴν ὑπομονὴν εἰς τὴν σημερινὴν ὁμιλίαν μου ν' ἀκούσετε. Ὅμως τὸ ἔργον παραμένει, ὅσον καὶ ἂν εἶναι ἀσύλληπτον, μεγαλοπρεπές, ἀπὸ μόνην τὴν ὑψηλὴν συγκίνησιν τὴν ὁποῖαν καὶ ἀτελὲς ἐδῶ μεταδίδω.

Ὅσον καὶ ἂν εἶναι κορυφαία, ὅσον καὶ ἂν φαίνεται εἰς τὰς ἐξάρσεις της μοναδικὴ ἢ Νοάγιε, μόνον οἱ μὴ παρακολουθοῦντες καὶ μὴ ἀντιλαμβανόμενοι εἰς ὅλην της τὴν ἔξαρσιν καὶ τὴν πολυμέρειαν ἐν γένει, τὴν Ποίησιν, θὰ ἐκινδύνευαν νὰ τὸ

θεωρήσουν ὄχι ἀπλῶς μοναδικὸν φαινόμενον, καθὼς εἶναι τὸ ἔργον τῆς Νοάγιε, ἀλλὰ καὶ μοναχικόν, ἂν δώσωμεν εἰς τὴν λέξιν ἀπλῆν κυριολεκτικὴν ἔννοιαν. Δηλονότι καὶ φαινόμενον ἀσυμβίβαστον, καθὼς θὰ τὸ ἀπῆται ἢ πρωτοτυπία του πρὸς τοὺς καθιερωμένους κανόνας τῆς παραδόσεως. Ἐξ ἐναντίας ἡ Νοάγιε ἀναγνωρίζει καὶ ἀγαπᾷ, ἐκδηλώνει, ὁσάκις δὲν τῆς λείπει περιστάσις, τὸν θαυμασμόν της καὶ τὴν ἀκολουθίαν της πρὸς τὴν χορείαν τῶν ἐπιλέκτων κλεινῶν συναδέλφων της καὶ πρὸς ὅλους τοὺς ποιητὰς τοὺς εὐσυνειδήτως καὶ καλλιεργοῦντας καὶ ἀνθολογοῦντας εἰς τοὺς λειμῶνας τῆς Τέχνης. Ἐξ ἄλλου ποιηταὶ καὶ λογοτέχνη ὑπέροχοι ἐκ τῶν ὁποίων ὀλίγα ὀνόματα ἐξ ὧων γνωρίζω, δύναμαι νὰ ἀναφέρω ἐνταῦθα, ὁ Πῶλ Φλά, ὁ Λαρονάκ, ὁ *René Lalou*, ὁ *Martin du Gar*, ὁ Λέων Ντοντέ, ὁ Κάρολος Μωρράς, ὁ Μάριος Μενιέ, ὁ *Jaleux* ὁ Ἑρρίκος Ρενιέ καὶ ἡ συμβία του, ὁ Γεράρδος Ντουβίλ, τὸ ζεῦγος τῶν μεγάλων ποιητῶν, ἀπογόνων τοῦ Ἑρρεντιᾶ, τῆς ἀφιέρωσαν κριτικὰς μελέτας καὶ συναδελφικὰς ἐποπτείας. Δύο ποῦ ἐκοιμήθησαν εἰς τὸν τάφον πρὸ αὐτῆς διάσημοι, ὁ Μωρρὸς Μπαρρὸς ἐπῆρξεν ἔμπιστός της καὶ ὁ Ἀνατόλ Φρᾶνς ἀγαπητός της. Πρὸς τὸν Ζᾶν Μορεᾶς ἀπευθυνόμενα ὑπάρχουν εἰς ἓνα της τόμον δύο της ποιήματα εἰς ἀνάμνησιν, ὡς τοῦ γράφει, τῆς πρώτης του πρὸς αὐτὴν ἐπιστολῆς, ὅπου τὴν ἀπεκάλει «μέλισσαν τοῦ Ὑμηττοῦ». Καί, νομίζω, δὲν ταράσσεται ἡ ταπεινοφροσύνῃ μου ἂν δηλώσω πῶς εἶμαι ὑπερήφανος, διότι ἐχαιρέτισεν εἰς τ' ὄνομά μου τὴν νέαν μας ποιήσιν τὴν στιγμὴν ποῦ ἐδέχθη νὰ προτάξῃ ὀλίγας της ἐντόνους γραμμὰς εἰς τὴν γνωρίμων πρὸ τινος γενομένην καὶ ἀλλαχοῦ γαλλικὴν μετάφρασιν νέων Ἑλλήνων ποιητῶν. Εἰς τὸν στίχον ἢ τέχνη της δὲν ἀναγνωρίζει εἰ μὴ τὰς προσοφθίας καὶ τοὺς ρυθμοὺς τῆς παραδόσεως καὶ ἀπορεῖ πῶς οἱ, καθὼς ἰσχυρίζεται, καταργήσαντες τὴν πειθαρχίαν καὶ ἀποβλέποντες τυχοδιωκτικῶς εἰς τὴν διάλυσιν τοῦ γαλλικοῦ στίχου, οἱ αὐτοὶ καὶ θαυμάζουν καθὼς ἄλλως τε καὶ τοῦ ἀξίζει, τὸν Παῦλον Βελερῦ, μέγαν καὶ τοῦτον ποιητὴν, ποῦ εἶναι παρ' ὅλην του τὴν ἰδιοφυίαν εἰς τὴν ἀντίληψιν τῆς ποιήσεως, προσεκολλημένος ὑποτακτικώτατα εἰς τὴν πρωταρχικὴν σιχουργικὴν παράδοσιν τοῦ Μαλέρμπ. Πρὸ τινων ἐτῶν ἡ νεοσύστατος εἰς τὰς Βρυξέλλας Ἀκαδημία λογοτεχνῶν καὶ ποιητῶν τῆς ἤρριξεν εἰς θριαμβευτικὴν τελετὴν τὰς πύλας της. Ἡ Νοάγιε παρέστη εἰς τὴν ὑποδοχὴν καὶ εἰς τὸν λόγον της περιπαθῶς καὶ πάλιν μνημονεύει τὴν καταγωγὴν της ἀπὸ τὴν Ἑλλάδα. Ὁ κριτικὸς Πῶλ Σουντέ εἰς τὴν «Ἐπιθεώρησιν τῶν δύο Κόσμων» διελάλησε τὸ σημαντικὸν γεγονός. Εἰς δὲ τὸν πρόλογον, τὸν ὁποῖον ἡ ποιήτρια κατὰ τὸ 1924 συνέταξε πρὸς τιμὴν τῆς ἐπετηρίδος τῶν Βέλγων μουσολόγων τῷ 1924, εὔρε τὴν εὐκαιρίαν νὰ υπεραμυνθῇ τῆς ἀκραιώ- τητος τοῦ στίχου. «Ὁ Ρυθμὸς καὶ ἡ ῥίμα, γράφει, εἶναι ἀπαραίτητα. Τὸ ποίημα γεν- νᾶται μέσα μου μὲ τὴν ἄνεσιν ποῦ τοῦ δίδει ἡ κανονικὴ πατροπαράδοτος αὐστηρότης του». Ὁ Ἐμίλ Ἐνριῶ εἰς τὴν νεκρολογίαν τοῦ παρισιοῦ «Χρόνου» ἐσημείωσε

κ' ἐκράτησε φυλαγμένον ἀπὸ δμιλίαν τῆς Νοάγιο σοφὸν ὀρισμὸν τοῦ ἐμπνευσμένου στίχου: Δὲν εἶν' ἐλεύθεροι, εἶπεν, οἱ ποιηταὶ νὰ γράφουν στίχους: οἱ ὠραιότεροί των στίχοι τοὺς ὑπαγορεύονται ὡς νὰ προὔπηρξαν εἰς τὴν ὑπαρξίν των ἀντιπροσωπεύουν θεϊαν εἰσφοράν. Καὶ θέλω νὰ καταλήξω μὲ μίαν ἀπὸ τὰς θείας αὐτὰς εἰσφορὰς ἀπὸ τὴν χρυσῆν βίβλον τῆς Ἑλλάδος ποῦ τὴν ἐκρατοῦσε πάντα στὰ χέρια της. Εἶναι τὸ ποίημά της «Αὐτοὶ ποὺ πέθαναν γιὰ τὴν πατρίδα». Γνωρίζομεν πὺς ἡ ποιήτρια ἔχει στὰ μάτια της καὶ τὸν παρατείνει καὶ τὸν συνεχίζει καὶ τὸν πλουτίζει μὲ ὄλον τὸν ὄγκον τοῦ λυρισμοῦ της ἕνα στίχον συναδέλφου της, τοῦ Βεργλαῖν. «Ἀμέσως ὕστερ' ἀπὸ τὴν ἀγάπη τοῦ Θεοῦ εἶν' ἡ ἀγάπη τῆς πατρίδος». Οἱ νεκροὶ γιὰ τὴν Πατρίδα, ψάλλει, ἔχουν τὴ δόξα ὀλοκληρωτικὴ. Πλάστες τοῦ μέλλοντος, σιμὰ τους ἔχουν τοὺς αἰτοὺς καὶ τὴν περιστερὰ μὲ τῆς ἐλιᾶς τὸ κλαδὶ στὸ ράμφος της. Κοιμοῦνται κάτου ἀπὸ τὸν τετραπυλῶνα ἐπιτάφιο τῶν Ἑλλήνων ποὺ τὸν κόσμον παντοτεινὰ ἐξευγενίζει καὶ ξαφνίζει: «*Passant, regarde et va dire à Lacédemone*». «Ὁ ξεῖν ἀγγέλλειν Λακεδαιμονίοις ὅτι τῆδε κείμεθα... Τὰ λόγια αὐτὰ, ψάλλει, εἶναι ὠραιότερα καὶ ἀπὸ τὴ ζωὴ τῶν εἴκοσι χρόνων.» Καὶ ἡ ποίησις, καθὼς τὴν ἔπλασε καὶ τὴν ἔψαλλε ἡ Ἄννα Νοάγιο, καὶ στὴ ζωὴ της, καὶ μέσ', ἀπὸ τὸν τάφο της καὶ σὲ καιροὺς αἰῶνων, στοχάζομαι, θὰ ἔχη τὴν νεότητα τῶν εἴκοσι χρόνων.